No. 840. **DE TIJD.** 1850.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 5,00; voor de buitensteden ƒ 6,00; franco door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

MAANDAG, 21 JANUARIJ.

AMSTERDAM, 19 Januarij.

Het is vroeger reeds gezegd, dat het niet de Hoogwaardige Bisschop van Curium alleen was, die in eene afzonderlijke Nota zijne inzigten en wenschen betreffende de regeling van het lager onderwijs aan de halve maatregelen van de HH. van der Capellen, des Amorie van der Hoeven en Kist tegenoverstelde. Ook de HH. Groen van Prinsterer en van Hugenpoth gaven, elk in een eigen opstel, rekenschap van hunne meeningen en verlangens aan Z. M. den Koning; het is de arbeid van den eersten van deze staatsmannen, welken wij heden en in een volgend opstel ter kennis zullen brengen van onze lezers.

Wij zouden meenen hun geene dienst te doen, indien wij, de beschouwingen van den heer Groen beknoptelijk zamenvattende, ons slechts bepaalden tot de aanwijzing der punten, waarin hij, zoowel van de drie tegenstanders als van zijne beide medestanders van eigene scholen, verschilt. De heer Groen heeft te diepe blikken geworpen in onze gansche schoolinrigting; hij heeft te scherpzinnig de oorzaak aangewezen van het kwaad, dat sinds 1806 aan ons lager schoolwezen, dat is, aan het opkomend geslacht, knaagt, van de »ongodsdienstige godsdienstigheid" namelijk, gelijk hij het vernuftig genoemd heeft, die ten jare 1806 de ziel is geworden van het gouvernements-onderwijs-monopolie; hij heeft te zegevierend het regt op en de politieke noodzakelijkheid van eene spoedige verwezenlijking van het beginsel van vrijheid van onderwijs bepleit, dan dat wij ons het genoegen mogen ontzeggen van de geheele argumentatie van den rijkbegaafden staatsman aan hunne overdenking te onderwerpen, waarin hij ons, zoo al geene nieuwe, dan toch krachtige wapenen heeft gegeven ter verdediging en handhaving van onze schoone en heilige zaak. Wij doen dit niet minder gereedelijk, al hellen wij meer over tot de beschouwingswijze van Mgr. van Wijckerslooth, dan tot die van den heer Groen, ten aanzien der wet-zelve van 3 April 1806, en al blijkt het ook, helaas! al weder uit dit, overigens uitmuntend, opstel, dat zelfs een man als de heer Groen, zich niet ganschelijk van smadelijke en grievende insinuatien kan onthouden, wanneer er van den »Roomschen Paus" en van de voorgewende aanmatigingen der Roomsche Kerk sprake is. Zulke insinuatien zijn even onverdiend als grievend — te grievender, wanneer zij door den mond van een man als Groen van Prinsterer uitgesproken worden. Wij weten echter maar al te wel, op grond van eene langdurige ondervinding, hoe moeijelijk het velen onzer landgenooten valt, de werking van den ouden zuurdeessem in hunnen boezem te onderdrukken en de vooroordeelen tegen de katholijke Kerk tot zwijgen te brengen, welke zij als met de moedermelk hebben ingezogen. Voegt men daarom den Katholijken godsdienst grievende insinuatien toe, — zij worden hunnerzijds meer met medelijden dan met gramstorigheid bejegend. Een zoodanig gevoel vervult ons althans bij de onaangename woorden, welke de heer Groen over zaken, welke hij óf niet kent, óf volstrektelijk miskent, heeft gemeend te moeten uitspreken; en, gewoon als wij zijn aan zulk eene behandeling, stappen wij gemakkelijk daarover heen, wanneer voor het overige, de arbeid, naar aanleiding van welken zij ons gewordt, zoo veel voortreffelijks inhoudt als de

NOTA VAN Mr. GROEN VAN PRINSTERER.

Aan den Koning

„Dezelfde verscheidenheid van gevoelens welke de Natie ten aanzien van het *lager onderwijs* verdeelt, heeft zich, gelijk trouwens bij de onzijdigheid der benoeming onvermijdelijk was, ook in de Commissie geopenbaard. Ik gevoel dus, dat ik de taak door Uwe Majesteit ook aan mij opgedragen, slechts ten halve vervuld zou hebben, indien ik, na mij in onderscheidene bijzonderheden met het algemeen rapport vereenigd te hebben, niet, bovendien, kortelijk en openhartig de gronden deed kennen, waarop ik, in de meeste hoofdpunten, van de meerderheid mijner hooggeachte medeleden verschil.

„Ik heb gereedelijk beaamd hetgeen in dat rapport omtrent de bepaaldelijk *protestantsche* rigting der openbare scholen gezegd is. Overtuigd dat zoodanig, hetzij opzettelijk, hetzij onwillekeurig, bestrijden van hetgeen de Roomsche Kerk ten aanzien van andere gezindheden onderscheidt, inderdaad op sommige scholen, in een en ander opzigt, aangetroffen wordt, heb ik niet geaarzeld, met die verdraagzaamheid, waartoe ik mij verpligt reken, niet enkel naar aanleiding der Grondwet, maar vooral ook als Christen en als Protestant, ruimschoots aan Uwe Majesteit waarborgen te helpen voordragen tegen een misbruik, waarvoor in de bestaande verordeningen geen voorwendsel of aanleiding ligt, en hetwelk veeleer, in eene gemengde school, evenzeer aandruischt tegen de wet, als het uit den aard der zaak eene verregaande onbillijkheid is.

„Doch zoo het ons ten deze heeft mogen gebeuren doorgaans eenstemmig te zijn, geheel anders is het gelegen met het tweede hoofdbezwaar der Roomsch-Katholijke geestelijkheid, namelijk de *godsdienstlooze*, of ook wel stellig *deïstische* rigting welke aan het onderwijs toegeschreven wordt.

„Hieromtrent heeft zich in de Commissie verschil geopenbaard, ten aanzien van:

„I. de *personen* wier beklag in aanmerking komt;
„II. de *gegrondheid* der klagt;
„III. de *oorzaak* van het bezwaar;
„IV. de *middelen* waardoor het uit den weg kan worden geruimd.

„I. Dit beklag is niet uitsluitend of voornamelijk eigen aan de Roomsch Katholijke geestelijkheid; het is aan een groot gedeelte der bevolking, ook der Protestantsche bevolking, gemeen. Het staat, gelijk men trouwens bij den eersten opslag ontwaart, met de gerezen kerkgeschillen in zeer naauw verband. Om van andere gezindheden niet te gewagen, het is in de hervormde Kerk reeds sedert geruimen tijd aangeheven door allen, die, hetzij zich van het kerkgenootschap afgescheiden hebben, hetzij er in blijvende, zich tegen de losbandigheid verzetten, die aldaar ten aanzien der geloofsleer *facto* ingevoerd is.

„De meerderheid der Commissie heeft desniettegenstaande gemeend, het oor voor die algemeenheid der klagt te moeten sluiten; zij heeft zich verpligt gerekend het onderwerp te behandelen alsof het enkel en alleen door de adressanten ware ter sprake gebragt. Ik blijf bij een tegenovergesteld gevoelen.

„Niet als of ik zou gewenscht hebben eigendunkelijk te gaan buiten den door Uwe Majesteit afgebakenden kring; maar ik beweer, dat het Koninklijk besluit ons de verpligting opgelegd heeft, om het in de stukken aangewezen godsdienstbezwaar, niet ten gevalle en ten behoeve der Roomsch-Katholijken alleen, maar in het belang van allen die er door gedrukt worden, ter toetse te brengen. Uwe Majesteit, ik twijfel er geen oogenblik aan, heeft, door het benoemen van de Commissie, gehoor en regt aan alle Hare onderdanen willen verschaffen; geenszins bepaaldelijk aan ééne gezindheid, met ter-zijde-stelling van hen, die, in het volle vertrouwen op de wijsheid en liefde van hun Vorst, een wereldkundig bezwaar, noch door opzettelijk request, noch door onbescheiden aandrang hebben ondersteund.

„Ik eerbiedig ook hier, gelijk mij betaamt, het gevoelen dat de overhand gehad heeft; doch Uwe Majesteit beslisse, of niet het rapport in meer dan één opzigt de blijken draagt van het standpunt waarop de Commissie zich door Uwe Majesteit gesteld heeft geacht; het standpunt eener, ik zeg niet partijdige, maar voorzeker toch, uit den aard der zaak, ook hares ondanks, min of meer eenzijdige beschouwing.

„II. En wat is er nu van de *gegrondheid* der klagt? Ook hier, en hier vooral, staan de gevoelens lijnregt tegen elkaar. Drie leden der Commissie zullen hoogstens erkennen dat in enkele scholen, in sommige boekjes, eene meer of min onchristelijke strekking gelegen kan zijn; terwijl de anderen, in wier gevoelen ik deel, in overeenstemming met de Roomsch-Katholijke Kerkvoogden, met innige overtuiging evenzeer als met innig leedwezen zeggen, dat deze strekking over 't algemeen het onderwijs hier te lande karakteriseert. Uwe Majesteit gelieve in het oog te houden, dat hier de grond der tegenstrijdigheid van het vonnis geenszins in een toevallig onderscheid van eigen ervaring, maar in de uiteenloopende *qualificatie* van hetzelfde onderwijs ligt. De uitspraak wordt gemotiveerd naar aanleiding van ieders eigene overtuiging omtrent hetgeen in de godsdienst als hoofdzaak moet worden beschouwd. Op grond derzelfde ondervinding, na het hooren van dezelfde onderwijzers, na het doorbladeren van dezelfde boeken, zal de een achten dat het onderwijs volkomen met de behoefte van een welingerigt schoolonderwijs strookt, en ook den naam van christelijk onderrigt allezins verdient, — terwijl de ander zich beklaagt dat elke positive grondslag er aan ontbreekt; dat het, onder den naam van algemeene godsdienst en zedekunde, in den grond der zaak, de geloofs- en zedeleer van alle in dit land erkende gezindheden ondermijnt; dat het, in plaats van aanvang of voorbereiding van een christelijk onderrigt te zijn, dwaalbegrippen van den meest verderfelijken aard in de ligt geopende harten der kinderen spreidt.

„III. Ik kom tot de *oorzaak* van het bezwaar. Bij het verschil omtrent de wezenlijkheid en uitgestrektheid van het kwaad, kon ook ten deze geen overeenstemming zijn. Volgens hen, in wier oog het onderwijs ook ten aanzien der christelijke opleiding voortreffelijk is, kan de oorsprong der klagt slechts gelegen zijn, eensdeels in hoogst zeldzame uitzondering en afwijking, anderdeels en vooral in misverstand, grootspraak en overdrijving, die, op hoogen toon gepenbaard somwijlen zeer na aan opruijing grenst. Daardoor, naar hun inzien, is inderdaad zekere spanning, gedeeltelijk van zelve ontstaan, gedeeltelijk op kunstmatige wijze te voorschijn geroepen, doch even daarom is het eene tijdelijke kortstondige spanning, niet ongelijk aan eene in den helderen hemel spoedig voorbijgedrevene wolk.

„Dit bemoedigend uitzigt kan het deel niet wezen van hen, door wie de algemeene rigting van het schoolwezen, niet opzigt tot de godsdienst, afgekeurd wordt. Ons komt het voor, dat de oorzaak van het bezwaar vooreerst *in den geest, in het gansche stelsel der wetten en verordeningen op het onderwijs*, en ten andere *in de terugkeerende behoefte aan positive geloofswaarheden ligt*.

„Ik noem in de eerste plaats den geest der verordeningen. En hier wijk ik zeer ver af van het gevoelen mijner meeste medeleden ten aanzien der hooggeroemde wet van 1806, die, met de bijgevoegde reglementen, aan het vigerende stelsel ten grondslag ligt.

„Ik moet het rondborstig erkennen: deze wet, welke door velen als een uitstekend gewrocht van wijze staatszorg aangemerkt wordt, heeft, naar mijn oordeel, in verband en overeenstemming met hetgeen vroeger en later plaats gehad heeft, mede de zaden gelegd, waaruit de tegenwoordige moeijelijkheden voortgesproten zijn. Men lette slechts op de twee hoofdpunten der klagt: vooreerst dat de inrigting der openbare scholen met christelijke opleiding onvereenigbaar is; ten andere, dat menigeen regtstreeks of zijdelings wordt genoopt de kinderen op zoodanige school te doen gaan. De aanleiding tot het een en tot het ander ligt reeds, zou ik denken, in de zamenstelling en ook in de bedoeling der wet.

„Zonder eenige persoonlijke blaam te werpen op de verdienstelijke mannen, die in 1806 de uitkomsten van veeljarig onderzoek, in deze algemeene verordening, als ware het, hebben geresumeerd, durf ik echter beweren, dat ook hun werk den stempel draagt van een tijd waarin, om het met zachtheid uit te drukken, de invloed, dien het Evangelie in een christelijk land behoort te hebben, op eene beklagenswaardige wijze uit het oog verloren werd. De verdraagzaamheid, de vrijgevigheid, waarvan in het algemeen rapport wordt gewaagd, zouden lofwaardiger en voor het vaderland nuttiger zijn geweest, indien zij niet met verregaande onverschilligheid in zeer naauw verband hadden gestaan. Die verflaauwde belangstelling in hetgeen boven alles belangstelling verdient, openbaart zich in de scheiding van Kerk en school; in de uitsluitende staatszorg, waarbij aan de geestelijkheid, als zoodanig, zelfs geenerlei regt van toezigt overgelaten wordt; in de onderstelling dat de geschiedenis des Bijbels en de christelijke zedekunde van de geloofsleer, als eene plant van haar wortel, zonder nadeel kan worden gescheurd; in de vereeniging der gezindheden, waarbij menige dierbare waarheid, ten gevalle der gewenschte eenheid, prijs gegeven wordt; in het voorschrift om te vermijden al wat aan Christenen, van welke denkwijs ook, aanstoot zou kunnen geven; een voorschrift ten gevolge waarvan elk leerstuk, hoe gewigtig, hoe onmisbaar, daar het voor den een of ander die zich Christen gelieft te noemen, ergerlijk is, achtereenvolgens wegvallen moet. Ik ontken niet dat men aan enkele bepalingen der wet, door gezochte en gedwongen uitlegging, een anderen zin zou kunnen hechten, maar ik ben overtuigd, dat de bedoeling geweest is, juist zoodanig algemeen godsdienstig onderrigt op de scholen te brengen, als er thans veelal bestaat, en hetwelk de grond is en wordt van menigvuldige klagt.

„Het doet mij leedt, maar ik ben genoodzaakt bovendien het getuigenis af te leggen, dat insgelijks de kiem van dwang, en wel een reeds zeer ontwikkelde kiem, in de wet aangetroffen wordt. Het onderwijs, aldus ingerigt, werd niet slechts aangeboden, maar ook, zooveel mogelijk, opgedrongen en verpligtend gemaakt. Men behoeft de wetten, de reglementen (bijv. artt. 12, 13 en 14 van de wet) slechts vlugtig in te zien, om overal de stelselmatige pogingen te ontdekken, om het gansche onderwijs, bijzonder zoowel als openbaar, te plaatsen niet slechts onder toezigt, maar ook onder beheer van den Staat.

„Alles loopt blijkbaar, met veel kunst en overleg, hierop uit, dat het schoolwezen, in een bepaalden geest zamengesteld, het aan andersdenkenden zeer ligt, des verkiezende onmogelijk maakt, om, zelfs met de grootste opoffering, zich een onderwijs te verschaffen dat hun bevrediging geeft. Voorwaar zoodanige strekking kan aan de toenmalige denkwijs niet vreemd worden geacht. Hier en elders, waar de revolutionnaire grondstellingen in practijk waren gebragt, achtte het centraal gouvernement (in hetwelk de wijsheid der gansche bevolking als geconcentreerd werd beschouwd) zich geroepen de verstandelijke en zedelijke ontwikkeling der Natie te ondersteunen niet slechts, maar ook haar in meenig opzigt aan den leiband der overheid te doen gaan. Men houde bovendien ook de andere grondtrekken in het oog eener uit den boezem der omwenteling voortgesproten politiek. Willekeurig organiseren was het redmiddel uit de wanorde, welke het najagen eener valsche vrijheid had veroorzaakt. Eenheid en eenvormigheid werden te dikwerf verward. In elk zelfstandig aanwezen meende men gevaarlijke tegenkanting te zien. Met deze en dergelijke denkbeelden kwam het zeer wel overeen, ook den magtigen hefboom van het onderwijs aan zoodanige banden te leggen, als vatbaar zijn, om, naar eisch der

omstandigheden, of losser gelaten, of ook naauwer en zeer naauw toegehaald te worden.

„Vraagt men hoe desniettemin de wet van 1806, gedurende eene reeks van jaren het voorwerp van algemeene toejuiching, eerst in den laatsten tijd, in deze gewesten althans, de aanleiding tot bezwaar is geweest, de oplossing dezer schijnbare tegenstrijdigheid ligt, dunkt mij, voor de hand. Wij behoeven haar zelfs niet uitsluitend of inzonderheid te zoeken in de vergelijking met het verbasterd onderrigt der achttiende eeuw en in de velerlei onmiskenbare en zeer aanmerkelijke verbeteringen, welke de nieuwe wetgeving in het schoolwezen gebragt heeft; neen, de aanleiding tot tevredenheid en toejuiching was toen ook juist in datgene gelegen hetwelk thans grond oplevert tot klagt. De aard toch van het godsdienstig onderrigt was geheel overeenkomstig met de denkwijs der hoogere standen, en in het algemeen van de overgroote meerderheid der bevolking. Natuurlijk dus, dat, zoodanig eenvoudige bijbelwaarheid met diepzinnige dogmatiek verward werd, eene onbestemde, sentimentele of rationele godsdienstigheid, waarbij niemand aanstoot en een iegelijk zeker welgevallen heeft, als overeenkomstig met wezenlijke verlichting, aangeprezen en opgevijzeld werd. Natuurlijk evenzeer, dat er geen willekeur werd gevoeld, geen dwang te pas kwam, zoolang er geen wederstand was, zoolang er geen verschil van inzigten bestond.

„Doch ik behoef aan Uwe Majesteit niet te betoogen, dat die behagelijke overeenstemming geen den minsten waarborg van duurzaamheid had. Integendeel, het kon worden voorzien dat wederstand en botsing onvermijdelijk was, zoodra in de onderscheidene Kerken de geloofsleer als rigtsnoer van gedrag en leven op nieuw zou worden gewaardeerd. Dan toch meest wel, dien ten gevolge, afkeer ontstaan tegen een stelsel van onderwijs, waarbij die leer, zelfs gelijk zij het gemeenschappelijk eigendom van alle christelijke gezindheden is, voorbijgezien of aangetast werd.

„De ondervinding is ook in dit geval de beste, ofschoon, ik erken het, eene harde leermeesteres voor Nederland geweest. Den eersten en heftigen tegenstand heeft het stelsel in Belgie ontmoet. Eenigzins door eigen wierook bedwelmd, meenden wij aan den nieuwen landgenoot door de invoering van het verbeterd schoolwezen een kostbaar geschenk te zullen brengen.

„Men ging ook toen van de onderstelling uit, dat lager onderwijs met stellig godsdienst-onderrigt niet behoeft vereenigd te zijn; en de welwillende poging, welke, anders gewijzigd, misschien veel nut zou hebben gestigt, leed schipbreuk op het geloof der bevolking, op den ijver der geestelijkheid, en op de regten der roomsch-katholijke Kerk. Het valt thans, geloof ik, in het oog, dat de doordrijving van dit plan, hetwelk zich allengskens tot het onderwijs der geestelijkheid zelve uitgestrekt heeft, eene der voornaamste oorzaken is geweest der scheuring van het Rijk; terwijl door een tegenovergesteld systema welligt de grondslag eener duurzame Nederlandsche monarchie had kunnen worden gelegd.

„De tegenstand die zich thans in het Rijk vertoont, kan enkel uit soortgelijke gemoedsbezwaren worden verklaard. Wij leven niet meer in 1806. De openbare meening heeft belangrijke wijziging ondergaan. In de onderscheidene kerkgenootschappen wordt op nieuw de behoefte aan positive waarheid levendig gevoeld. De waarheden waarin men langen tijd slechts de verouderde partijleus der bekrompenheid zag, worden thans weder als voorwaarde van levenswijsheid en gemoedsrust beschouwd. De invloed dezer christelijke opwekking valt ook ten aanzien van het lager onderwijs niet te miskennen. De oplettendheid is op de godsdienstige zijde van het schoolwezen meer bepaaldelijk gevestigd, en zeer verklaarbaar is het dat, doordrongen van het belang eener zuivere en volledige evangelie-kennis, men zich niet langer vereenigen kan met eene strekking, die op ontzenuwing, dooreenmenging, verduistering en wegcijfering van vele gewigtige waarheden uitloopen moet, en die bovendien, vroeg of laat, uit den aard der zaak, het Woord des Levens uit de scholen verbant.

„En wat behoef ik het noodwendig gevolg hiervan nog verder voor Uwe Majesteit te schetsen? Menigeen is verontwaardigd over die, in zijn oog heillooze strekking; menigeen acht zich in gemoede verpligt gelegenheid tot beter onderwijs open te stellen, en daar hij in die poging op velerlei wijs of bemoeijelijking ondervindt, of, zoo wegens de zamenstelling der schoolcommissien als in ander opzigt, bemoeijelijking voorziet, gaat er spoedig een kreet tegen willekeur en gewetensdwang op. — Dit niet alleen De talrijke voorstanders der wet worden door eene tegenwerking verbitterd, die zij tot dusver niet of schaars hebben gekend en welke naar hun inzien voortvloeit uit bekrompenheid, stelselzucht en dweeperij; en vermits de klagt te veelvuldig is geworden om, als voorheen, onder het gejuich te worden gesmoord, is het hun niet ten kwade te duiden zoo zij in het harnas worden gejaagd door het gevaar dat hun geliefkoosd schoolwezen bedreigt. — Vreemd is het niet, dat ook ten deze, gelijk altijd, de opinien, waar de wrijving der gevoelens geen toenadering bewerkt, scherper geteekend en sterker worden gekleurd En het kan dus bij Uwe Majesteit naauwelijks verwondering wekken, dat, terwijl dezerzijds eene meer evangelische inrigting der openbare scholen en in elk geval de opheffing van het gouvernements-monopolie wordt verlangd, de bestaande wetgeving verdedigd wordt, niet slechts door een uit alle gewesten zaamgevloeiden drom van schoolonderwijzers en schoolopzieners, bij wie de werking mogelijk is van eigenliefde of eigenbelang, maar ook door menigen geheel belangloozen en gemoedelijken vriend van Vaderland en Koning, die, nu de verordening van 1806 aangevallen wordt, haar meer dan ooit voor het pronkjuweel der Natie, en voor het ideaal, het *non plus ultra* eener wijze schoolverordening houdt. (*Wordt vervolgd.*)

In de *Staats-Courant* van Woensdag 16 Januarij N°. 14, komt voor een verslag van verhandelingen der derde klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, hetwelk bij toeval onze aandacht lokte, omdat wij daarin den naam van professor Hofstede de Groot zagen genoemd. De Groninger Hoogleeraar is zoo bekend door zijne buitensporige opvatting van hetgeen hij regten der Protestantsche Kerk noemt, dat ons de lust bekroop te zien, wat hij in de derde klasse van ons Koninklijk Instituut zou kunnen hebben te vermelden. Het onderwerp, dat hij der derde klasse ter overweging aanbood, was geheel overeenkomstig zijn karakter; het moest zijn protestantsch, dat sprak van zelf, opgevat evenwel in eenen *would be* wijsgeerigen zin, zoo als velen onzer protestantsche hoogleeraren, de heer Opzoomer uitgezonderd, wijsgeerig zijn, dat is zeer oppervlakkig. Het stuk van den heer Hofstede de Groot bevatte *opmerkingen over de hoofdoorzaak, waaraan de Kerkhervorming der XVI eeuw hier aangenomen, ginds verworpen is*, en noemt, vrij curieus, als hoofdoorzaak geene andere, dan dat hier Germaansche en ginds Latijnsche volksstammen woonden. En de derde klasse van het Instituut verklaart bij monde van haar secretaris, dat zij daarin gedurende twee vergaderingen stof tot belangrijk onderhoud heeft gevonden. Wij gelooven het wel. Wij zijn echter niet voornemens het verslag in de ontwikkeling van dat »belangrijk onderhoud" te volgen. Maar wij nemen deze gelegenheid waar, om op te merken, hoe het Instituut, schoon het eene nationale instelling is, die betaald wordt door de schatkist en dus ook mede door de Katholijken wordt onderhouden, eigenlijk eene protestantsche instelling is geworden. Als men de klasse der schoone kunsten uitzondert, waarin drie Katholijken zitting hebben, de beroemde beeldhouwer Roijer en de kunstschilder Tetar van Elven, alsmede de beroemde toondichter J. B. van Bree, dan is er in de drie overige klassen geen enkel Katholijk te vinden. Zij bestaan uitsluitend uit Protestanten, die er zich een eigendom van schijnen te hebben gemaakt, en zich er vrijelijk van bedienen, om des noods het Katholicisme te bestrijden, zoo als blijken kan uit het verslag dat tot deze regelen aanleiding heeft gegeven en officieel door de *Staats-Courant* wordt medegedeeld. Is dat verdraagzaam? Is dat regtmatig? Overeenkomstig de regten der Katholijken? Is dat ook in het belang der wetenschap, die men voorgeeft te willen bevorderen? Kan het in het voordeel zijn van den Staat en van de wetenschap dat een aanzienlijk deel der nationale kracht werde ter zijde gesteld en onbenut gelaten? Wij gelooven 't niet. En om ons te bepalen tot het onderwerp dat wij bespreken, indien in het Instituut een van Vree, een Broere, een van Kintz, een Borret, een Wensing, enz. zitting hadden gehad, zoude dan de kwestie, door den heer Hofstede de Groot opgeworpen, niet aanleiding hebben gegeven tot een belangrijker onderhoud en tot eene bevredigender en degelijker wetenschappelijke oplossing? Wij twijfelen daaraan geen oogenblik. Maar het Instituut behandelt hare aangelegenheden *en famille*, voortlevende op vooroordeelen, die een paar eeuwen en meer oud zijn, en komt alzoo tot een resultaat, dat bekend is. Niemand ziet het nut in van ons Instituut, en velen verderen dat het zal worden opgeheven of althans verstoken van alle toelagen uit de schatkist. Ziedaar het klaarblijkelijkst resultaat, dat het Instituut, althans in sommige klassen, heeft geleverd. Wij willen nu wel niet beweren, dat de tegenwoordigheid van een of meerdere katholijke geleerden daarin eene merkelijke wijziging zoude hebben gebragt, want de meesten onzer protestantsche Instituut-mannen zijn zoo onverzettelijk gehecht aan hunne kleingeestige vooroordeelen, dat het talent van anderen er weinig invloed zou oefenen. Als wij er dus van gewagen, dan is het alleen om te wijzen op eene grief, die uitmuntend den geest van uitsluiting kenschetst, waarover wij Katholijken ons zoo dikwerf hebben te beklagen.

Wij lezen in een der voornaamste Fransche bladen het volgende:

»Het is eene aangename gewaarwording, wanneer men, te midden van de omwentelingen en oorlogen, die Europa in 1849 zoo wreed gefolterd hebben, een klein volk aantreft, dat ter naauwernood den tegenschok ondervonden heeft van den maatschappelijken ommekeer, en dat, in plaats van verwoed den treurigen weg der omwentelingen in te slaan, met gematigdheid doch tevens krachtdadig voortschrijdt tot het daarstellen van wijze hervormingen en nuttige verbeteringen.

»Zoodanig is de toestand van Nederland. Wij haasten ons dus om aan de *Publiciste des Pays-Bas* eenige regels te ontleenen van de paralel, die hij met eene vaderlandlievende vreugde trekt tusschen hetgeen en in het koningrijk der Nederlanden en in de omliggende landen gedurende het laatst afgeloopen jaar is voorgevallen. Zij luiden aldus:

»Terwijl de openbare kassen van de Paltz geplunderd werden, terwijl Frankrijk 500 millioen meer noodig had dan Napoleon behoefde om het Keizerrijk te besturen en 600.000 man op de been te houden; terwijl volgens het rapport en de officieele berekeningen, voorgelegd aan de klasse voor zede- en staatkundige wetenschappen van het Fransche Instituut, de nationale werkzaamheid een verlies van 8000 millioenen francs had geleden; terwijl de Romeinsche schatkist ter prooi was aan gelukzoekers en condottieri; terwijl Oostenrijk door den oorlog genoodzaakt was, schulden te maken, zagen de Nederlanders hun deficit van 9 tot 3 millioen verminderen. Terwijl men elders de organisatie van den arbeid eischte, begreep Nederland, dat dáár waar de vrije mededinging ophoudt, de arbeid vernietigd is; terwijl men elders in geestdrift ontstak op het hooren van de woorden Vereeniging, Regt tot den arbeid, Solidariteit en wat niet al; woorden die geschikt waren om dwazen te verblinden, ligtgeloovigen te bedotten en om het beste deel te verzekeren aan hen, die het 't minst verdienen, bleven wij opregtelijk verknocht aan de vrijheden, die door de nieuwe grondwet waren bekrachtigd, en begrepen wij, dat er geen ware vooruitgang mogelijk is dan die zich vreedzaam ontwikkelt, zonder scheuring en zonder geweld."

»Echter heeft Nederland in 1849 ook zijne moeijelijke tijden gehad, maar het is die gelukkig te boven gekomen:

»Bij den dood van Willem II, die aan de erkentelijkheid zijns volks werd ontrukt op het oogenblik dat hij aan hetzelve een nieuwe grondwet geschonken had, waren er bezwaren van verschillenden aard gerezen. Wat zou er van den toekomstigen Koning Willem III geworden, die nog niet officieel de kroon aangenomen had? Zou het toenmalig ministerie niet willen aftreden, of ten minste de wettige en noodzakelijke concessien krachteloos pogen te maken? En, zoo dit ministerie eenmaal omver geworpen was, waarop zou de ministerieele krisis gedurende zes weken dan uitloopen? Deze vragen deed men elkander.

»Op dit oogenblik is een waarlijk liberaal kabinet, uit de meerderheid der vertegenwoordiging gesproten, aan het bestuur. Het zal weldra wetten op het onderwijs, op de gemeenten, en op de provinciale organisatie aanbieden. Het bezit het vertrouwen des Konings en van het land. De Katholijken hopen op het vreedzaam en regelmatig herstel van hunne langdurige grieven.

»Mogen zulke verwachtingen niet bedriegelijk zijn! Onze broeders in Nederland hebben lang genoeg geleden; zij hebben bij hunne beproevingen genoeg moed en lijdzaamheid aan den dag gelegd, opdat de Voorzienigheid hun belooningen toesta, die anderen nog niet verdienen.

»*Vrijheid, gelijkheid, gezag*, ziedaar onze leus," zeggen zij. Laten zij er getrouw aan blijven, en zij zullen benevens rust binnenlands de achting en den eerbied der andere natien bezitten."

Een onzer vrienden heeft het volgende stuk aan de Redactie van het *Handelsblad* toegezonden en verzoekt ons dat ook in *de Tijd* op te nemen:

»In het *Handelsblad* van 19 November ll., Tweede Editie, komt voor een stuk, ingezonden door een geachte hand, betrekkelijk de maatregelen door het stedelijk bestuur van Amsterdam genomen tijdens de Cholera-Asiatica, waarin de geachte schrijver onder andere punten ook het begraven der lijken binnen de gebouwde kom der gemeente bespreekt, en zegt »met goeden wil ware er lang een einde geweest aan het bewaren der lijken in de kerken." Omtrent dit punt meent steller dezes zijne aanmerkingen met bescheidenheid te mogen maken; niet dat hij wil beweren, dat het stedelijk bestuur genoeg gedaan heeft, daar het duidelijk is, dat het meer had kunnen doen; maar, dat men te Amsterdam alleen tot heden in de kerken blijft begraven, en eene verlenging van vijf jaren der dispensatie van het besluit wegens het begraven op nieuw zal aanvragen; hiervan moet aan de Hooge Regering de grootste schuld worden toegekend.

»Bij een besluit van 30 Aug. 1827, N°. 29, *Prov. Blad* N°. 96, waarbij wordt bevolen, de begraafplaatsen buiten de kom der gemeente aan te leggen, wordt ook tevens bepaald, dat die kerken, welke door deze nieuwe verordening schade lijden, van wege de plaatselijke besturen schadeloos moeten gesteld worden. Bij de lezing van dit besluit doet zich al dadelijk de vraag voor: kan een plaatselijk bestuur verpligt worden, om de kerken schadeloos te stellen voor de schade, die hun door eene wet ten algemeene nutte veroorzaakt wordt? Berust op den wetgever zelven niet de verpligting, om datgene uit den weg te ruimen, wat de uitvoering van zijne wet in den weg staat? Dat tot heden het stedelijk bestuur geaarzeld heeft, het begraven in de Protestantsche kerken te doen ophouden, verwondert mij niet, wanneer men in aanmerking neemt, dat tot schadevergoeding wordt gevorderd de niet onaanzienlijke som van ruim twee tonnen gouds, vooral wanneer daarbij nog de twijfel bestaat of men verpligt is, schadevergoeding te geven; immers volgens het algemeen erkend beginsel kunnen bij de daarstelling van eene wet ten algemeene nutte bijzondere belangen in geene aanmerking komen.

»Genoemd besluit der Hooge Regering bevat nog eene andere onbillijkheid, zoo niet onregtvaardigheid: de som tot schavergoeding aan de kerken moet natuurlijk gevonden worden óf uit de gemeente-kas, óf uit eene plaatselijke belasting; vooreerst volgt hieruit, dat men zijn graf tweemaal moet betalen, ten anderen, dat iemand, ofschoon hij geen lid is der gemeente, in wier kerkgebouw begraven wordt, nogtans verpligt wordt, bij te dragen tot onderhoud dier kerken; de vordering tot schadeloosstelling strekt immers tot onderhoud van genoemde kerken. Dit zijn onregtvaardigheden, waarover een gemoedelijk bestuur zoo maar niet kan of mag heenstappen, wanneer het regtvaardig voor allen wil zijn. Wanneer de Hooge Regering in genoemd besluit die schadevergoeding niet had voorgeschreven, houd ik het er voor, dat men reeds voor lang met het begraven buiten de kom

der gemeenten begonnen zoude zijn, hetgeen het stedelijk bestuur met den besten wil, om de schadevergoeding, niet heeft kunnen doen.

»Het is dus de Hooge Regering, aan wie dit verwijt meer regtmatig toekomt, daar zij tot de uitvoering van deze hare wet, gelijktijdig eene zedelijke onmogelijkheid heeft daargesteld; echter valt er niet aan te twijfelen, of zij zal door een ander besluit die onbillijkheid herstellen, zoo als zij reeds bewezen heeft, bereid te zijn, alle onbillijkheid in hare wetten, en welke zij niet heeft beoogd, te herstellen, toen zij in Dec. 1848 door een nieuw besluit alle retributien ophief, welke gevorderd werden, wanneer een lijk naar de begraafplaats van eene andere gemeente vervoerd werd. Zij onthief dan het stedelijk bestuur van de verpligting, om de kerken schadeloos te stellen, te meer daar men met grond vertrouwen mag, dat de ledematen van die kerken, onder wier getal aanzienlijken geteld worden, wel in staat zijn, om ook hun kerkgebouw te onderhouden, zoo als zulks bij andere kerkgenootschappen overal gedaan wordt. R."

Bij besluit van den 15 Januarij heeft Zijne Majesteit benoemd tot leden bij de onderscheidene kamers van koophandel en fabrieken, ter weder-aanvulling van de plaatsen, die met den 31 December ll. zijn opengevallen, alsmede ter voorziening in de ten gevolge van overlijden of bedanking ontstane vacatures, als:

in *Noordbraband:* voor Breda: G. H. Moolenbergh, P. R. Broese, H. van der Steenstraten, bij continuatie; voor 's Hertogenbosch: Th. van Rijckevorsel, H. Beest van Andel, J. van de Griendt, bij continuatie, en J. F. van Boekel, in plaats van F. de Wijs; voor Tilburg: J. Swagemakers, H. F. L. Vreede, bij continuatie, en C. de Bondt, in plaats van wijlen J. A. van Spaendonck;

in *Gelderland:* voor Arnhem: S. D. Wijckerheld Bisdom van Berck Wijnhagen, G. van Alphen de Veer, bij continuatie; voor Nijmegen: W. H. Triebels, A. Duijs, bij continuatie, en P. Leendertz Wz., in plaats van Sneltjes; voor Tiel: C. H. Kruseman, Mr. R. B. Pitlo, D. J. de Jongh, bij continuatie;

in *Zuid-Holland:* voor Dordrecht: O. B. 't Hooft, J. de Voogd, T. C. Deking Dura, bij continuatie, en H. Brunner, in plaats van wijlen G. R. Castendijk; voor Gouda: T. P. Viruly, D. W. Westerbaan, G. Prince, bij continuatie; voor Leyden: C. Leembruggen, Mr. P. du Rieu Jr., bij continuatie, en B. F. Krantz, in plaats van J. van Heukelom; voor Rotterdam: A. van Rijckevorsel Hz., J. Mees, J. Hudig, H. van Oordt, E. P. de Monchy, W. Suermondt Bz., J. C. F. Philippi, bij continuatie; voor Schiedam: A. Post Uitermeer, A. Prins, L. Knappert SCzn., bij continuatie;

In *Noord-Holland:* voor Amsterdam: S. P. Labouchère, J. van Eeghen, D. Stolte, J. F. Broms, M. Heemskerk, C. L. von Hemert, bij continuatie; voor Zaandam: P. Corver Az., H. W. Binkhorst, Heijme Vis, bij continuatie;

In *Zeeland:* voor Middelburg, J. J. Sprenger, P. de Stoppelaar, A. Tak, Jhr. W. R. Boddaert, bij continuatie; voor Vlissingen: D. Fagg, C. Dommisse, J. C. de Ruijter, bij continuatie;

In *Utrecht:* voor Amersfoort: H. G. van den Bergh, B. E. Herschel, bij continuatie;

In *Friesland:* voor Leeuwaarden: H. G. Knorre, D. Fontein, D. Zeper, bij continuatie, en M. Kingema, in plaats van H. C. Wouda;

In *Overijssel:* voor Almelo: G. Salomonson, F. ten Braake, G. ten Bruggencate Hz., bij continuatie; voor Deventer: H. Buitenwerff, J. Bussemaker Jz., bij continuatie; en C. B. Vervoort, in plaats van S. van Groningen sr.; voor Enschedé: A. Ledeboer, J. B. Blijdenstein, E. ter Kuile Pz., bij continuatie; voor Kampen: J. D. van Hasselt, L. H. van Romunde, H. C. van der Veen, bij continuatie; voor Oldenzaal: T. J. A. Kistemaker, F. Troost, C. T. Stork, bij continuatie; voor Zwolle: N. Pruimers, J. van Rees, A. Jacobs, bij continuatie;

In *Groningen:* voor Groningen: P. L. Folmer, J. Hesselink, A. R. Sormani, E Dommering, bij continuatie;

In het Hertogdom *Limburg:* voor Maastricht: J. Rutten, G. F. Becker, H. Seydlitz, P. Stevens, bij continuatie; voor Roermond: R. Magnée, J. M. Spielmans, J. A. Rijcke, bij continuatie; voor Vaals: J. H. Cron, bij continuatie; G. Delhaes, in plaats van A. C. Köhler; H. J Boventer, in plaats van C. A. Wasmuth, en H. Tyrell, in plaats van wijlen J. Tyrell; voor Venlo: L. Ariens, H. Lampe, J. A. Verzijl, bij continuatie; de aftredende leden, welke bij dat besluit niet zijn hernoemd, alsmede de leden die ontslag hebben verzocht of om andere redenen zijn vervangen, zijn als zoodanig eervol ontslagen, onder dankbetuiging voor hunne bewezen diensten.

Z. M. heeft benoemd tot burgemeester en secretaris van Pijnacker c. a. G. J. F. Tydeman, te Dordrecht.

Voorts nog de volgende burgemeesters ten platten lande, als: in de provincie *Noord'braband:* voor Gassel M. Poos;

in de provincie *Groningen:* voor Muntendam, Mr. G. Nauta, ten einde deze betrekking gelijktijdig te bekleeden met die van burgemeester en secretaris der gemeente Meeden; voor Finsterwolde R. J. Roelofs; voor Beerta en Nieuwe Schans C. G. Plaat; voor ten Boer, R. A. B. Reddingius; voor Grijpskerk en Zuidhorn G. Abresch; voor Ezinghe G. Arends; voor Hoogezand Mr. M. ter Hazeborg; voor Sappemeer O. Oving; voor Scheemda W. H. Piccardt, te Oude-Pekela; tot secretaris van laatstgemelde gemeente, W. H. Piccardt, te Oude-Pekela; tot burgemeester van Geervliet, Biert c. a., Simonshaven c. a. en Zuidland, J. D Preuijt, en tot burgemeester van Abbenbroek en Heenvliet, Mr. J. L. M. C. Lamaison; tot secretaris der gemeente Biert c. a. en Simonshaven c. a. Mr. J. Los.

Eervol ontslag is verleend aan Mr. L. Slingeland, als secretaris der gemeente Willige Langerak; aan G. L. van Oosten Slingeland, als secretaris der gemeenten Zevender en Cabauw.

Aan den gewezen secretaris der Marine te Vlissingen J. C. Vervate, is verleend een pensioen van *f* 1600 's jaars.

Men schrijft uit Limburg, dat de sectien der provinciale staten na de openbare zitting zich vereenigd hebben om de questie te onderzoeken of het oirbaar was, de distrikts-commissarissen, ten minste nog voor een bepaalden tijd op kosten der provincie aan te houden, en dat zij eenparig besloten hebben, dat de provincie die ambtenaren niet kon behouden, als zijnde hunne verrigtingen veeleer schadelijk dan bevorderlijk voor het algemeen nut.

Men schrijft uit Gorinchem, 17 Jan. aan het *Handelsblad:* »Indien het weder vriezende blijft, zullen er morgen hier reeds wagens over de rivier de Merwede rijden, daar er heden reeds eene vracht van meer dan drie duizend ponden uit voorzigtigheid in eene schietschouw is overgebragt, zonder dat het ijs in het minst onder dien last bezweek."

Uit Utrecht wordt 17 Jan. gemeld: »Te Vreeswijk heeft men, ten gevolge van de steeds voortdurende vorst, gisteren voor het eerst met rijtuigen en paarden langs het daartoe aangelegde pad, bij het veer, de Lek kunnen passeren, en kan zulks alsnog geregeld geschieden."

De *N. Nijm. Cour.* meldt van Nijmegen 18 Jan: Particuliere berigten brengen de tijding, dat eergisteren middag zich de Waal te Druten heeft vastgezet, gister middag te Slijk-Ewijk. — Waarschijnlijk zal heden de rivier zich hier zetten, zij is vol drijfijs, de overvaart is zoo goed als gestremd; het water is sterk wassende.

Volgens de *Schiedamsche Courant* 18 Januarij, is in de Maas voor deze stad niet veel drijfijs, daags te voren was nog eene schroefstoomboot voorbij gevaren, en naar men zegt, was de rivier van daar af tot aan zee bevaarbaar.

Door den boekhandelaar J. H. van Loghem Jr., te Haarlem, is aan de commissie voor de cholera-lijders te Zandvoort, de aanzienlijke som van *f* 1262.48½ toegezonden, zijnde de *netto* opbrengst voor het door hem ten voordeele dier gemeente uitgegeven werkje: »*Wat hebben zij te bedenken, die van het ziekbed opgerigt of daarvan verschoond gebleven zijn,*" door ds. *A. Radijs.*

Men leest in een brief uit Paramaribo geschreven in jl. November:

Van de kolonisatie aan de Saramacca kan men niets gunstig melden. De grond is onvruchtbaar, het krioelt er van muskieten, de huizen der kolonisten zijn slecht, en staan op eenen zeer lagen grond. Buitendien is de kolonie te ver van de stad gelegen, om groenten en andere landelijke producten naar dezelve te kunnen vervoeren, met eenig vooruitzigt van voordeel voor de kolonisten.

In de maand Januarij van dit jaar bestond die nederzetting nog uit negen en veertig, twee maanden geleden slechts uit veertien huisgezinnen; eenigen waren vertrokken naar de plantagie Rama, voornamelijk voor de veeteelt, anderen hebben zich nabij de stad nedergezet, werkende bij de nieuw opgerigte maatschappij van nijverheid, welke een dertigtal stuks vee heeft, waar, voor de mest, de stalvoedering is ingevoerd; eene inrigting, die zich langzamerhand zal uitbreiden. Den deelhebbers dier maatschappij wordt de melk, even als in het vaderland, aan huis gebragt; een vreemd gezigt voorwaar, om eenen boerenjongen met het juk en melkemmers te zien loopen, in een land waar men nimmer eenen blanke iets zag dragen.

Onlangs zijn nog eenige personen, voornamelijk uit de provincie Groningen, op Groningen aan de Saramacca aangekomen, doch er was geen enkele boer bij; het waren daglooners, gewezen remplacanten, wevers, verwers, enz.; de vrouwen bestonden uit dagwerksters, en zoo als men zegt, eenige ligte meisjes uit Zwolle, geen eene boerin bevond zich onder haar. De meeste dier vrouwen, met boerenjongens gehuwd, hebben geene kennis van de boerderij, ja! kunnen zelfs niet het vee melken, zoodat zij, in stede van hunnen grond te bebouwen, om geld te erlangen, in daggeld bij den directeur werken, veroorzakende dat het daarvoor geaffecteerde bij het budget, verre wordt overschreden; hetgeen den hoogstverdienstelijken gouverneur der kolonie, telkens in groote moeijelijkheden wikkelt.

Thans worden er nog steeds huizen opgerigt, hetgeen doet veronderstellen, dat er wederom een talrijk nieuwe aanvoer van kolonisten op til is; doch de directeur scheen weinig slag te hebben om zich bij zijne ondergeschikten bemind te maken, zoodat alles zamengenomen, van die inrigting geene gunstige uitkomsten te verwachten zijn. (*N. R. C.*)

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 17 Jan. In de discussien over de onderwijswet heden in de Wetgevende Vergadering gevoerd, hebben Lavergne, Fresneau, Sobies en Montalembert gesproken. Lavergne bepaalde zich bij eene lofspraak op het universiteits-onderwijs; Fresneau sprak voor de wet en noemde haar in overeenstemming met de behoeften van dezen tijd en met de voor het onderwijs gevorderde liefde en zelfverloochening, Soubies heeft het ontwerp hevig bestreden, en noemde het een anachronisme, in strijd »met den vooruitgang der revolutionaire denkbeelden." De Montalembert heeft daarop met een onverbeterlijk talent de gevaren van het onderwijs-monopolie doen uitkomen, hetwelk, zeide hij, onder de Restauratie liberalen, onder de Julij-monarchie republikeinen, en onder de Republiek socialisten heeft doen ontstaan. Hij schetste met ware kleuren het socialisme, zijn verderfelijke strekking en middelen, en eindigde met de onderwijswet aan te prijzen als een werk tot bevrediging, niet ten voordeele der Kerk daargesteld, die van de omwentelingen niets te vreezen heeft, maar ten gunste der maatschappij, die daarvan alles heeft te duchten. Het blijkt uit het verslag der zitting, dat de begaafde redenaar door de Montagne herhaaldelijk in de reden gevallen en gestoord werd, doch aan de meerderheid heeft zijne voortreffelijke toespraak veel genoegen verschaft.

— Heden avond geeft de President der Republiek een prachtig bal op het Elysée. 3000 personen zijn daartoe uitgenoodigd.

— De Staatsraad houdt zich thans bezig met een ontwerp van gemeente-wet, en een betreffende het oprigten van kantons-raden.

— Gisteren is de St. Priest tot lid der Fransche academie aangenomen.

— Tot een aantal bisschoppen heeft zich in een adres tot den H. Vader gerigt, ten einde diens uitspraak te vernemen over de onderwijs-wet.

— Een staaltje van de verderfelijkheid van het universiteits-onderwijs diene, dat een schoolmeester in het depart. Doubs alle boeken uit zijn schoolgebouw verwijderd heeft tot zelfs den katechismus, en ze N. B. door de *Reforme* en de *Siècle* heeft doen vervangen.

— Het schijnt niet mogelijk de *Réforme* weder vlot te krijgen. Het geld ontbreekt aan de vijanden van het kapitaal.

— Heden middag zijn drie personen gevat, die zich in de kelders van de Bank van eene som van 1½ millioen francs hadden meester gemaakt. Zij hadden hunnen buit nog bij zich.

— De berigten van Italie zijn geheel onbeduidend.

MADRID, 11 Januarij. Heden verzekert men, zegt de *Nazion*, dat de behoudsgezinde minderheid morgen aan de Kamer een voorstel zal doen om een votum van censuur tegen de regering uit te brengen.

— Men twijfelt daarentegen niet of de gevraagde magtiging tot het innen der belasting zal worden aangenomen.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 18 Jan. De 400 thans hier te lande bestaande behoudend-constitutioneele vereenigingen, waarvan de hoofdstad er ongeveer 100 bezit, hebben zich tegen eene onvoorwaardelijke aanneming van de constitutie van 28 Mei 1849 verklaard.

— De Paus heeft de benoeming van professor Leopold Schmid tot bisschop van Mainz verworpen, omdat onderscheidene geloofwaardige getuigenissen ten nadeele van den gekozenen persoon luiden.

— Het Kies-Collegie te Frankfort heeft de 45 vertegenwoordigers der burgerschap voor de nieuwe wetgevende Kamer verkozen. De keuze is uitgevallen ten gunste der kandidaten door de conservatieve vereenigingen voorgesteld. Onder de gekozenen bevinden zich voor het eerst en wel niet minder dan 7 Israelieten.

BERLIJN, 16 Jan. Bij het aan de kamers aangeboden ontwerp van wet betrekkelijk de inlijving der vorstendommen van Hohenzollern in den Pruissischen Staat is overgelegd eene memorie tot aanprijzing van dien maatregel en tot toelichting van de gesloten overeenkomst. Deze laatste bestaat uit 17 artikelen, waarvan de voornaamste bepalingen zijn, dat aan den vorst van Hohenzollern-Hechingen eene jaarlijksche rente van 10,000, en dien van Sigmaringen eene jaarlijksche rente van 25,000 daalders verzekerd wordt. Blijkens dezelfde memorie bedraagt het zuiver overschot der inkomsten van de beide vorstendommen, na aftrek van alle uitgaven, in Hechingen 7955 fl. en in Sigmaringen 40,000 florijnen. De Hohenzollernsche staatsschulden, welke Pruissen bij het tractaat mede voor zijne rekening heeft genomen, bedragen voor Hechingen fl. 175,400 en voor Sigmaringen fl. 274,000.

MUNCHEN, 13 Januarij. Onze regering houdt zich thans bezig met het ontwerp, om eenige honderd duizend morgen onbebouwd land, de zoogenaamde Donaumoor in Oud-Beijeren, te doen cultiveren. Er is daarbij sprake, om mede een soort van maatschappij van weldadigheid te vestigen, ter bestrijding der kosten voor de eerste inrigting.

ITALIE.

De orde van Malta, welker herstelling verlangd wordt, zou ten gevolge van eene schikking met Spanje, op Formentera, een der kleine Balearische eilanden gevestigd worden; daar zou ook haar bestuur gezeten

zijn. Een gedeelte harer militie zou te Rome in bezetting blijven om den H. Vader te beschermen.

BELGIE.

BRUSSEL, 18 Januarij. De beraadslaging over het budget van oorlog werd heden voortgezet. De generaal Chazal, minister van oorlog, verdedigde de begrooting en achtte elke vermindering van het leger eene zeer kwalijk aangewende bezuiniging.

STADSNIEUWS.

WEERKUNDIGE WAARNEMING.

Stand des Thermometers op de hoogte van 14 Ned. el boven den beganen Grond.

1850.			Sch. Fahr.
Vrijdag 18 Jan.	's avonds	8 ure	32 graden.
Zaturdag 19 Jan.	's morgens	8 ure	30½ »
	's middags	12 »	31 »
	's namidd.	4 »	28 »

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 19 Januarij.

BEVALLEN (17 Jan.): A. Lambert, geb. Tentsz, D. - J. R. Lanting, geb. Coopmans, D. - C. J. Dnring, geb. Volmer, Doode Z. — (18 Jan.): J. A. Rappard, geb. Dijkers, Z.

OVERLEDEN (13 Jan.): P. G. Puffmeijer, 63 j. - A. D. J. Scholten, 72 j. — (14 Jan.): E. J. Eggers, 17½ j. — (15 Jan.): J. F. Pohlman, 52 j. - Willem Moes, 72 j.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

	pCt.	18 JAN. 4½ u.	gebl.	19 JAN.	4½ u.	gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à 2½ pCt.			55 3/16	55¼	55⅝	55 5/16
Dito Dito	3		64 7/16	64 9/16		
Dito Dito	4		84⅝	84 9/16	84⅝	84⅝
Dito Obligatien O. I.	4					
Amortis. Syndic.	3½		85 5/16			
Handel-Maatschappij	4½					
Aand. Rijn-Spoorweg	»					
Aand. Holl. S. M.						
Obligatien	»					
BELGIE, Obligatien 1844	»					
Cert. bij de Belg. Bank	2½					
Dito bij Rotsch. en Volksv.	»		47 13/16	47 13/16		
SPANJE bij *Ardoin* £ 85	5		12⅝	12 11/16	12 15/16	12¾
Dito Dito » 510	»		13	12⅞	13	12 15/16
Dito Onbep. Stukken	»		12½	12¼	12 7/16	
Dito	3		37⅞			
Dito Binnenl. 2400 P.	»		29 9/16	29 5/16	29⅝	29⅝
Coup. *Ardoins*			9	8⅝	9	
Passive				3 13/16		
Fransche Uitgest.						
PORTUGAL te Londen 5 pCt, nu 4			35⅜	35¼	35 5/16	35¼
Dito Dito	»		37	36¾	36⅞	36⅞
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5		105	104⅜	104⅝	
Dito Dito 1828 en 1829	»		104⅛			
Cert. bij d°. 1831 en 1833	»			93¼		
Dito bij *Hope*	4		84⅞	85	85¼	
Dito bij *Stieglitz en C°.*	»		84	83⅞	84	
Cert. te Hamburg	5					
Inschrijving in Assignat.	6					
Cert. van dito	»		66¼			
POLEN, Aand. à fl. 500	4		141½			
Dito met Lot » 300						
AMERIKA, Bank-Actiën	»		3 5/16			
FRANKRIJK, Obligatien	3		53⅞	53½	53⅝	53 13/16
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50	f					
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.		82½	82		
Dito	2½					
Dito Nieuwe	5		87½	87		
Weens. Bank bij *Goll en C.*	»					
Dito	4					
Aand. met Loting fl. 500	f					
Nieuwe dito » 250	»					
NAPELS, Cert. *Lam. en Bouwer* 5 pCt.						
BRAZILIE te Londen 1824	5					
Dito Leening 1843	5					
PERU	4		65½	65⅝	66¼	65¾
MEXICO	5		28⅝	28½		
GRIEKENLAND	5					
VENEZUELA 6 pCt. nu	2½		29½	29½	29⅜	
NEW GRENADA 6 pCt nu	1½		17⅜	17½		
ECUADOR						
Coup. Ecuador	f					
Grieken	»					

Uitgest. Peruanen 22⅜, ½; Nieuwe 4½ pCt. Russen 94½.

In Holl. fondten was de handel van weinig beteekenis en bijkans zonder verschil in de koersen. Belg. en Fransche nagenoeg onveranderd. In Spaansche was de stemming algemeen flaauwer bij eenige affaires in 3 pCt. Binnenl. Portugesche en Oostenrijksche mede aangeboden en lager, en Russische zeer vast. Naar Peruanen was aanvang eenig vraag, doch bleven later slechts weinig williger dan gisteren. Mexicanen en Grenada's een weinig lager.

Spaansche fondsen bleven laat beurs iets meer gevraagd en williger.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pc., Prolongatie 2½. ¼ pc., Disconto 2½ pCt.

Wisselkoers.

2/m. Parijs 56¼; Zigt Parijs 56⅝; 2/m. Londen 11,97½; Zigt Londen 12,02½; 2/m. Hamburg 34 13/16; Zigt Hamburg 35; 3/m. Lissabon 42; 3/m. Porto 42; 2/m. Petersburg 1,85¼.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 18 Jan. Belg. leen. 2½ pc. 50⅝, 5 pc. 97¼; 4½ pc. 90½; Spanje Ard. 5 pc. 12½; Binnenl. 3 pc. 29⅝; Coupons —; Rom. Leening 80½.

PARIJS, 17 Jan. Fr. 3 pc. 57,60; 4 pc. —,—; 5 pc. 94,10; 5 pc. N. —,—; Schatk. 5,—; Bank-Act. 2377,50; Belg. 1840, 5 pc. 99½; 1842, 5 pc. 99¼; 4½ pc. —, 2½ pc. 48½; Nap. 5 pc. 92,50; Spanje 3 pc. Binnenl. 28⅞; 3 pc. Buitenl. 37; 5 pc. Act. Rente —; Piem. Leen. 1834 975,—; 1849 960; Rom. leen. 86¼.

MADRID, 11 Jan. Act. Sch. 3 pc. 28 13/16; id. 5 pc. 12 1/16, Uitgest. Sch. 4; Coupons 7⅞.

LONDEN, 17 Jan. Cons. op tijd 96⅛ a 96¼; Braz. 88 a 89, 1829/39 87 a 88, Ecuad. 3¾ a 4; Ven. 28½ a 29½; Uitg. 9½ a 10; Gren. 16½ a 16¾; Uitg. 3½ a 3¾; Denem. 3 pc. 72 a 74; Holl. 2½ pc. 54¾ a 55; id. 4 pc. 85¾ a 86¼; Mexico 28⅞ a 29⅛, Peru 4 pc. 66½ a 66¾; Port. 3 pc. 34 a 35; 4 pc. 35 a 36; 5 pc. 82 a 83; Rusl. 1822, 5 pc. 107 a 108; Spanje 5 pc. 18⅞ a 19⅛; id. 3 pc. 36¾ a 37; id. Coupons — a —; id. Passive 3⅞ a 4.

WEENEN, 14 Jan. Met. 5 pc. 96; id. 4 pc. —; 2½ pc. —; Bank-Actien 1154; Lot. fl. 250, —; id. fl. 500, —.

BERLIJN, 17 Jan. Schuldbr. 3½ pc. 88⅜; Loten 106⅜; Rusl. bij Stiegl. 4 pc. —; Pools. 4 pc. —; Loten fl. 200, —; id. fl. 300, —; id. fl. 500, —.

FRANKFORT, 16 Jan. Met. 5 pc. 86⅝; 4 pc. 68½; 2½ pc. 45½; Bank-Actien 1275; Darmst. Lot. fl. 50, 73¼; id. fl. 25, 28¾; Badensche Lot. fl. 50, 54⅝; id. fl. 35, 32½; Nassaus. 25¼; Holl. 2½ pc. 55¾; W. S. 4 pc. 85¾; Sijndic. 3½ pc. 86.

HANDELSBERIGTEN.

OVERZIGT DER WEEK.

Koffij was minder gevraagd, waardoor men goed ord. Java wederom tot 36 cs. konde bekomen. Brazil zonder handel met nominale prijzen. De opinie blijft intusschen steeds gunstig voor dit artikel.

Ruwe Suiker. De kooplust was hierin bijzonder groot voor dringende behoefte, waardoor bijna alle disponible partijen zoowel van Surinaamsch als van Java tot verhoogde prijzen van de markt zijn genomen; voor 151 vaten Surinaamsch in veiling betaalde men *f* ½ a ¾ boven taxatie, alzoo van *f* 25¾ a 28; ook in Geraffineerd bestond veel lust tot koopen, en wanneer de raffinadeurs hunne vorderingen niet te veel hadden verhoogd, zoude men belangrijke omzettingen te vermelden hebben gehad. In consumtie heeft men de volgende prijzen moeten besteden: Melis Stoom N S R N°. 1 *f* 65, N°. 2 *f* 61, B K *f* 61, 61½, B en H *f* 60, S en T N°. 1 *f* 62, N°. 2 *f* 59, 60. — Lompen *f* 59, 60. — Basterd en geel *f* 45, 46; helbruin *f* 43, 44; bruin *f* 41, *f* 42. — Kandy wit *f* 100, 108; half wit *f* 95, 98; blank *f* 86, 90; geel *f* 70, 80; helbruin *f* 65, 69; middel bruin *f* 63, 64; bruin *f* 62, 65. — Stroop *f* 19, 20.

Thee. Voortdurend rijzende: ordinair Congo 100, 105 cs. Java Congo, Souchon en Kempocy 70 à 80 cts.

Specerijen steeds vooruitgaande: Notenmuscaat N°. 1 is met 210, 212 cs. N°. 2 170 cs. N°. 4 85 cs. Foelij D. 175, 178 cs. Amboina Nagelen N°. 2 52 cs. N°. 3 51 cs. betaald. Bruine Sumatra Peper 24½, 25 cs. Chin. Kaneel 72½, 75. Cassia Vera 38, 40 cs. Spaansche Saffraan *f* 16, 18. — Voor Jamaica Piment bij kleinigheden *f* 40 besteed.

In *Rijst* waren de afdoeningen in deze week alleraanzienlijkst, zoowel voor behoefte, uitvoer als speculatie, waardoor de prijzen *f* 1 zijn vooruitgegaan; blank ongepeld Java is bij groote partij met *f* 8 dito gepeld *f* 8¾, 9¼ gepelde tafel *f* 11 betaald.

Voor nieuwe Patras *Krenten* heeft men *f* 18, Jarige *f* 16 besteed.

Smirna *Rozijnen* *f* 18. Samos 10½.

Van *Drogerijen* zijn de volgende artikelen aanmerkelijk gerezen; Camphor ruw 60, 65 cs. Geraff. 68, 70 cs. Steranijs 60 cs.

Banca Tin *f* 49. — zonder verkoopers.

Geel was *f* 80, 82.

Zuidzeetraan *f* 36 — *Ansjovis* *f* 15, 15½.

Sterke Dranken. De genever prijzen zijn steeds in eene flaauwe stemming. Amsterd Proef *f* 13½, 14 — *Voorloop* Langedoc 3/6 ꝗ vl. 13, 13, Barcelona 3/6 ꝗ vl. 13½, 14. Deze week zijn nog afgedaan 10 stukken Surin. Rum tot *f* 11.

AMSTERDAM, 19 Januarij.

Van Banca Tin werden gisteren 1400 blokken tot *f* 49½ afgedaan.

ROTTERDAM, 18 Jan. Nadat gisteren 500 bl. Banca-Tin a *f* 49 genomen waren, heeft men heden 800 blokken met *f* 49½ betaald en houdt men nu den prijs op *f* 50. — Ook in Java Suiker moeten in de laatste dagen belangrijke afdoeningen plaats gevonden hebben, waarvan intusschen het juiste tot dusver onbekend is gebleven.

DORDRECHT, 18 Jan. In de laatste dagen zijn hier in de eerste hand in blanke ongep. Java Rijst van diverse aanvoeren, ruim 5000 b. afgedaan, eerst tot *f* 7½ en nu tot *f* 7¾, Rott. cond.

GRAANMARKT.

UTRECHT, 19 Jan. Tarwe *f* 6,50 tot 7,25; Rogge *f* 4,00 tot *f* 4,50; Garst *f* 3,50 tot 3,90; Boekweit *f* 4,25 tot 4,75; Haver *f* 2,50 tot 3,00; Witte Boonen *f* 7,00 tot 8,00; Groene Erwten *f* 6,00 tot 7,00; Graauwe dito en Capuc. *f* 6,00 tot *f* 7,50; Boter *f* 0,65 tot 0,70, het pond; Kaas *f* 32,00 tot *f* 40,00 de 100 ponden; Aardappelen *f* 1,30 tot 1,60, pr Mud.

SCHIEDAM, 18 Jan. *Rogge* Werd sedert het laatste berigt algemeen wat hooger gehouden en mooije ongedroogde is ook werkelijk duurder betaald geworden. In het laatst der vorige week is voor 140/2 ꝗ oude Archang. *f* 115, op zolder bedongen, en werd toen 150/2 ꝗ Deensche *f* 145 gedaan. Sedert is eene partij 145/2 ꝗ Arendsb. onder de hand verkocht, men zegt a *f* 157; 150/2 ꝗ Deensche werd geplaatst a *f* 150, tot laatstgenoemde prijzen bleven koopers over.

Gerst tot oude prijzen met tamelijken handel 129/2 ꝗ Libau *f* 128; 138/2 ꝗ Koersche *f* 138.

SCHEEPSTIJDINGEN.

PENZANCE, 15 Januarij. Het schip Echo, Kapt. Schill, van Suriname naar Amsterdam, is alhier lek, met verlies van voorstreng, zeilen, gescheurde bezaans-mast en met meer andere schade binnen geloopen, hebbende hevige stormen doorgestaan.

YARMOUTH, 16 Januarij. Gisteren is alhier aan het strand gespoeld, het bord van een galjoen, waarop met witte letters „Amsterdam."

TERSCHELLING, 10 Jan. De kof Anna Alida, van ...., is op de haven gekomen.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 18 Jan. A. L. Zwieting, Petrus Horrius, Dantzig, l. v. Kopenhagen.

UITGEZEILD:

TEXEL, 18 Jan. Neptune, (s.) Londen.

RIVIER-BERIGT.

Rijnhoogte	ARNHEM 18 Jan.	1 el 15 duim.
	KEULEN 18 »	4 voet 5 »

ADVERTENTIEN.

(41) Heden overleed alhier, na voorzien te zijn geweest van de laatste H. H. Sacramenten, in den ouderdom van 41 jaren, de zeer Eerwaarde en Hooggeleerde Heer MARIANUS VERHOEVEN, Protonotarius Apostolicus en Professor aan de R. K. Universiteit te Leuven.

's HAGE, 18 Januarij 1850.

(40) J. FEIJE, Makelaar. zal op Maandag den 28sten Januarij 1850, in het Voorm. O. Z. Heeren-Logement, te Amsterdam, ten overstaan van den Notaris T. J. VAN RIET, Verkoopen: N°. 1. Een Kapitaal, zeer gerenommeerd **WIJNKOOPERS-WINKELHUIS**, met BOVENWONINGEN, opene PLAATS, TUIN, groote LOOTS en ERVE, op de Oostenburgergracht, bij de Oostenburger-Achterstraat, Wijk 16, Verp. 1136; N°. 2 — Twee nieuw gebouwde **HUIZEN**, onder twee Kappen, met **ERVEN**, te zamen in één Koop, in de Oostenburger-Achterstraat, Wijk 16, Verp. 1156; N°. 3. Een **HUIS**, opene PLAATS en **ERVE**, met BOVENWONING, in de Rozenstraat, Wijk 40, Verp. 2186. Breeder bij Biljetten omschreven, en te zien Dingsdag, Donderdag en op den Verkoopdag, van 11 tot 2 ure. De bewijzen van Eigendom en de Veilconditiën zullen vier dagen vóór en op den Verkoopdag ten kantore van genoemden Notaris te lezen zijn.

(39) J. F. VAN COOTH, W. M. G. HEUKENSFELDT en verdere Makelaars bij het Billet vermeld, zullen op Dingsdag den 29sten Januarij 1850 en volgende dagen in het Locaal voor Publieke Verkoopingen, door Notarissen, op den Singel bij de Gasthuismolensteeg, N°. 113, ten overstaan van den Notaris J. VAN PRAAG, Br. Verkoopen: Luisterrijk gezette **JUWEELEN**, Modieus bewerkt **GOUD**, Tafel- en Klein **ZILVERWERK**, Zakhorologien in gouden en zilveren kasten, Platedwerken, Galanterien en Instrumenten, Oost-Indische en Fransche Porseleinen en roomkleur Engelsch Aardewerk; Lak- en Glaswerk; fijne Lijnwaden, een partijtje zwart linnen Canafas en stukken Linnen; nette Mans- en Vrouwenkleederen, welgevulde Bedden en Matrassen, Dekens, Spreijen en Gordijnen; beste kwaliteit Smirnasche, Doorniksche, New-Brusselsche en Inlandsche Tapijten, Karpetkleeden en Loopers, heldere Spiegels in pretieuse vergulde lijsten, Kamerkroonen, Lampen en Lantaarnen, fijn gepenseelde Schilderijen en gemonteerde Kunstprenten; aangenaam luidende Piano's-Fortes, welgeregelde Staandhorologien, Pendules, Tafel- en Schoorsteensieraden, solide gebloemd mahonij-, gladhouten en geschilderde **MEUBELEN**, zwaar Koper-, Tin-, IJzer- en Blikwerk, eenige welgeconditionneerde Boeken en verderen deftigen **INBOEDEL.** Breeder volgens Catalogus.

Aan heeren Kastemakers, Timmerlieden, enz.,

zoo binnen als buiten deze Stad, wordt door deze kennis gegeven dat onder de firma van VAN STRAATEN & COMP., van af primo Februarij eerstkomende zal ondernomen worden een **HANDEL IN MAHONIJHOUT**, enz., waarvan het Magazijn geopend zal zijn op de Bloemgracht, ZZ., N°. 133 en 134.

Adres L. J. VAN STRAATEN, Beeld- en Steenhouwer, Leliegracht bij de Prinsengracht, N°. 31 te *Amsterdam*. (37)

(28) Bij C. L. VAN LANGENHUYSEN is heden verzonden, het Derde blad van den Vijfden Jaargang van het

LEES-MUSEUM

VOOR

Roomsch-Katholijken van alle standen.

Van dit goedkoope werk, welks rijke inhoud de stof bevat van circa 8 gewone boekdeelen in 8vo, en dat slechts *f* 3,00 in het jaar kost, en *franco* per post *f* 4,20, wordt 's wekelijks een vel drukx afgeleverd, van 8 bladz. kl. folio formaat, of 16 kolommen; de inhoud is zeer onderhoudend en afwisselend. Nu vier jaren geleden is deze onderneming begonnen, met het doel, om het lezen van slechte boeken tegen te gaan, door het leveren van onschadelijke, aangename en dikwijls nuttige lektuur.

Zie in ons N°. 820 den inhoud van den laatsten Jaargang, waarvan, even als van de drie vorige Jaargangen, nog eenige Exemplaren tegen *f* 3,00 verkrijgbaar zijn.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.